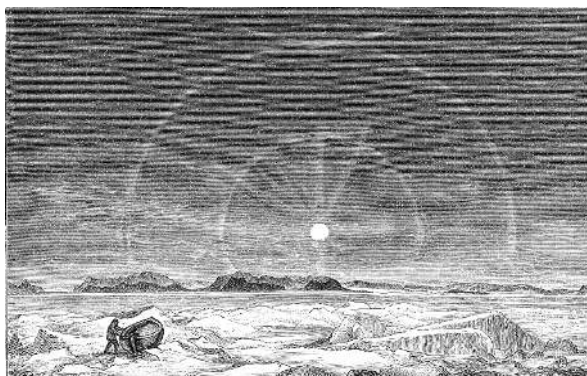

Julius Payer

Expedice na severní pól

Putovní výstava na 16 panelech Smart-X (70 x 100 x 0,5 cm, 3 na šířku, 13 na výšku), CZ-DE popisky

Výstava knižních ilustrací a kopií obrazů Julia Payera, největšího arktického badatele pocházejícího z českých zemí a nejslavnějšího malíře polárních krajin vůbec. V roce 1876 vyšel ve Vídni jeho cestopis *Rakousko-uherská expedice na severní pól v letech 1872–74, spolu s náčrtem druhé německé expedice na severní pól v letech 1869–70 a polární expedice v roce 1871*. Podstatná část knihy vyšla v roce 1969 v českém překladu Jaroslava Hoška a o padesát let později v novém vydání s názvem *Expedice na severní pól* (Dauphin 2019), z níž vychází i tato výstava autorových ilustrací. Pro zdůraznění Payerova uměleckého génia je na úvodním panelu reprodukce jednoho ze čtyř pláten tzv.

franklinovského polárního cyklu. Obraz s názvem *Záliv smrti* zachycuje tragický konec polární expedice sira Johna Franklina z roku 1845. Jedna z jeho pozdějších verzí je od roku 1964 trvale vystavena v přednáškovém sále Geofyzikálního ústavu Akademie věd České republiky v Praze 4 – Spořilově. Obraz *Objevení Wilczekova ostrova* a heliogravura *Nikdy zpět!* se nacházejí v Regionálním muzeu v Teplicích.

Julius Payer (1841–1915)

se narodil v Teplicích-Šanově v německy mluvící rodině. Realizoval mnoho nebezpečných horolezeckých prvovýstupů v tyrolských Alpách a stal se vynikajícím topografem. V letech 1869–70 se zúčastnil německé arktické výpravy k východním břehům Grónska vedené Karlem Koldeweyem na parníku *Germania* s dopravní plachetnicí *Hansa*. Měsíc po vyplutí narazila *Germania* na těžký led, který ji uvěznil. Hansu nahromaděný led rozdrtil. Payer během přezimování podnikal saňové cesty podél pobřeží, ve fjordech i na pevnině, jejichž cílem byl zeměpisný průzkum, mapování a studium přírody. V roce 1871 uskutečnil spolu s Karlem Weyprechtem předběžnou průzkumnou plavbu na plachetnici *Isbjørn* v Barentsově moři, tentokrát v rakousko-uherské výpravě, která měla prozkoumat navigační možnosti připravované vědecké expedice na severní pól. V letech 1872–74 se pod vedením Julia Payera a Karla Weyprechta uskutečnila soukromá rakousko-uherská expedice k severnímu pólu. Expediční loď *Admirál Tegetthoff* byla po čtyřech měsících od vyplutí trvale uvězněna v ledu a silou větrů a mořských proudů nekontrolovaně driftovala v Severním ledovém oceánu. V roce 1873 posádka objevila novou zemi, kterou na počest rakousko-uherského panovníka nazvala zemí císaře Františka Josefa. Po druhém přezimování se zdecimovaní členové výpravy vydali pěšky, na saních a na člunech po rozmrzajícím moři směrem na jih. Jisté smrti zimou a hladem unikli až po třech měsících plných drsných arktických zážitků. V srpnu 1874 je u pobřeží Nové země zachránil ruský rybářský škuner *Nikolaj*.

Pamětní mince vydaná roku 2005 na počest polární expedice na lodi Admirál Tegetthoff